

3.2 Ve škole na Třebešíně

Stalinova škola byla jen dočasným řešením pro naši šestou třídu - na Třebešíně byly postaveny tři zděné školní pavilóny, každý se dvěma učebnami. Asi byly o něco menší než učebny v dřevěných pavilónech v Běchovické; výrazně menší byla podlahová plocha prostoru mimo učebny. Okna učeben byla orientována k jihu, vchod byl situován v západní polovině severní strany, východ severní strany patřil kabinetu, do nějž se vcházelo přes východní učebnu. Sedmou i osmou třídu jsem prožil ve východní učebně nejjižnějšího pavilónu, přes niž se vcházelo do kabinetu fyziky a chemie.

1. září 1956 byly pavilóny připraveny přijmout žáky; v severním byly dvě 6. třídy, v prostředním se v západní učebně na dvě směny učily dvě páté třídy a východní sloužila, nemýlím-li se, jako tělocvična, jižní byl přidělen nám, sedmákům, východní učebnu měla moje 7.A (ve Stalinově škole 6.C) a západní 7.B (dř. 6.D). Řízení školy nebylo zpočátku dořešeno, a také chyběl učitel matematiky. Po počátečních zmatcích byly nové pavilóny administrativně spojeny se "starými" pavilony v Běchovické ulici¹ a vytvořily jednu "osmiletou střední školu", ředitelem celé školy se stal Josef Petroušek, který původně řídil školu v Běchovické; v některých třídách 2. stupně spojené školy vyučoval matematiku. Jako třídní učitelku jsem měl paní učitelku Kučerovou, která podle černého pracovního pláště s bílým límcem dostala přezdívku *jeptiška*. Myslím, že - ač nemajíc potřebnou kvalifikaci - nás asi měsíc měla na matematiku; pak se škole podařilo povolat z mírně předčasného důchodu kvalifikovaného učitele matematiky, fyziky a chemie Jaroslava Srpa, který se stal naším třídním učitelem a pro mne znamenal opravdu hodně.

Matematiku, fyziku a chemii v naší třídě tedy vyučoval náš třídní Jaroslav Srp, češtinu a zeměpis zástupce ředitele Adolf Beránek, dějepis

¹ "Staré pavilony" dávám do uvozovek, protože tímto termínem se běžně ve Strašnicích označoval komplex cca 10 pavilónů v oblasti ulice V Zátočce nedaleko dnešní stanice metra Strašnická; ty už byly před lety zbourány (můj hrubý odhad je, že v 90. letech)

Blanka Průchová, biologii Mil. Ptáčková (její manžel JUDr. Ptáček byl z kádrových důvodů průvodčím a později řidičem tramvaje), na další učitele si už nevzpomínám, ani nevím, co bylo dále s paní učitelkou Kučerovou (asi odešla na mateřskou dovolenou). V paralelní třídě měl češtinu učitel Ledvinka, postrádající jakoukoli autoritu.

S učením jsem v 7. ani v 8. třídě neměl problémy, až na kreslení, zpěv a tělocvik. Jenže učitelé měli pochopení (až na kreslení v 8. třídě), a tak jsem těmito předměty s dvojkami prošel. Poměrně nejlepší to mezi těmito předměty bylo se zpěvem, kde šlo do značné míry opravdu o *hudební výchovu*; znát noty jsem se naučil, potřebná data o hudebních skladatelích též.

Navzdory určitému politickému uklidňování po Stalinově smrti a třenicích kolem Molotova, Malenkova a Berji (SSSR vedli Kosigin a Chruščov, pak už jen Chruščov), v Praze 10 v roce 1957 kolem školství agresivita komunistů rostla. Po ukončení mé 7. třídy byl mírný a slušný Josef Petroušek z ředitelského místa odvolán a na jeho místo byl dosazen tvrdý komunista Josef Moravec, působící před tím ve strašnické Staré škole. Odešel i učitel Ledvinka (o němž před tím kolovala fáma, že má být ředitelem), přišel Jaroslav Růžička, který u nás učil dějepis a byl třídním v paralelní třídě 8.B. Jeho hodiny nebyly špatné, rozhodně zajímavější než s paní uč. Průchovou, avšak byl to pán zvláštní; mj. se nesháněl s naším třídním Srpem. Jedna forma jeho "boje" s ním byla pro nás příjemná - aby dokázal, že on je lepším učitelem než jeho kolega náš třídní, známkoval nesmírně mírně, abychom z jeho dějepisu měli výrazně lepší průměr známek než z předmětů pana učitele Srpa.

Jednou mě a ještě spolužáky Pavla Linharta a Pavla Jenčovského z ničeho nic požádal o žákovské knížky a udělil nám "poznámky" (ty se psávaly zpravidla stručně). Mně napsal *"Při hodině dějepisu se neustále ironicky usmívá. Když jsem se ho ptal, čemu se směje, odpověděl, že ničemu. Ničemu se ovšem smějí jen blázni. Po mé otázce, zda je tedy blázen, odpověděl nahlas před celou třídou, že je. Prosím rodiče, aby si se synem o této věci doma*

*pohovořili.*² Poznámka, kterou dostal Pavel Linhart (jeho otec zemřel, když byl asi ve 3. třídě), se týkala toho, že do úředního dokumentu, jímž je žákovská knížka, nepatří fotografie matky (o ní, když mu ž.k. odebíral, však nevěděl - prostě mu chtěl dát "poznámku", aby Srpova 8.A měla více poznámek než jeho 8.B).

O tenise se zmíním ještě v kap. 3.6. Zde jen k dokreslení J.R. Se spolužákem Karlem Křížem jsme o prázdninách po skončení 8. třídy zabavili praky klukům, kteří jimi rozbíjeli okna v "boudě" u tenisových kurtů. Načež šel kolem Jaroslav Růžička, prak nám sebral a začal z něj po nás střílet.

Praha, leden 2016

Pan učitel Srp byl pro můj osobní vývoj velice důležitý. Jak jsem už zmínil, přišel k nám učit už jako důchodce; trvalé bydliště měl v Panenském Týnci (mezi Louny a Slaným) a v Praze bydlel u syna ve sborovém domě našeho libeňského sboru (ten měl charakter činžovního domu). V sedmé třídě nás měl na matematiku a fyziku, v 8. třídě k tomu přibyla i chemie³. A organizačně bylo šikovné, že náš třídní měl "svůj" kabinet s různými pomůckami na fyziku a chemii za naší učebnou. Ve třídě nás bylo více, kdo jsme měli o jeho předměty hlubší zájem (především Vláďa Pecka), a on nás brávil do kabinetu, kde jsme mu sice také s leccíms pomáhali, ale hlavně jsme poznávali inventář, v němž byly i různé archaické pomůcky, například hodně stará promítačka, kterou pan učitel pro školu koupil kdesi v bazaru - 1 kg za 6 Kčs. Občas jsme i pomáhali s transportem pomůcek ze "Služby školy". A součástí chvil v kabinetě byla i např. ochutnávka kyselin citrónové a vinné.

Řadu rodin žáků pan učitel Srp navštěvoval. Vzpomínám si, že kromě nás býval na návštěvě u Křížů, ale jistě i v dalších rodinách. Svou návštěvu

² Text, jak si jej pamatuji; vystihuje však původní poznámku. Má odpověď, o níž píše, byla mnohem neurčitější, ve smyslu, že nevím, že to možné je.

³ Druhý stupeň školy měl v době, kdy jsem byl "sedmák", celkem 4 třídy (dvě šesté a dvě sedmé), o rok později přirozenou cestou přibyla další dvě. Širší kvalifikační spektrum učitelů bylo proto velice žádoucí. A J. Srp vyučoval všechny tři předměty výborně.

avizovával tím, že *přijde na kafe*, což zřejmě myslel v přeneseném smyslu, protože kávu nepil - na čaji si ovšem uměl pochutnat.

Jednou z velkých akcí, které J. Srp pro nás udělal, byla návštěva 3. strojírenské výstavy⁴ v Brně na podzim 1957 (začátek 8. třídy). Do Brna jsme odjížděli večer přímým osobním vlakem přes Lysou n.L., Kolín, Havlíčkův Brod, Jihlavu a Třebíč (zmodernizovaná trať přes Křižanov ještě neexistovala). Osobní vlak býval výrazně levnější než rychlík a kromě toho umožni vhodně využít k přepravě noc a ráno již být na výstavišti. K různým strojům vč. dopravních prostředků nám leccos zajímavého pověděl. Myslím, že v praxi tento nekomunistický učitel spontánně pro propojení výuky a praxe dělal mnohem více než lecjaký marxistickou ideologii vyznávající učitel. A my, jeho žáci, jsme význam fyziky (a i chemie) pro praxi přijímali jako něco samozřejmého.

Zpátky jsme jeli rychlíkem, do Prahy jsme dorazili kolem půlnoci a byly velice plné tramvaje. Já jsem se do nějaké jedenáctky dostal. Několik spolužáků takové štěstí nemělo - jim pan učitel zaplatil taxík. Sám jím dojel také do Strašnic a nocoval u Křížů. A za několik dní nám, aniž by chtěl nějakou finanční úhradu, rozdal fotografie z naší návštěvě na brněnské výstavě.

Jinou úžasnou akcí byla exkurse parníkem na nově dostavenou slapskou přehradu, kde jsme se dověděli hodně o vltavské kaskádě a o přehradách vůbec, avšak byla i možnost se pod přehradou (či až někde nad štěchovickou přehradou, už nevím) vykoupat. Náš pan učitel byl s vodou kamarád, takže se vší odpovědností nám i toto umožnil.

Po skončení 8. třídy se skupinou spolužáků jel na vodu - byl milovník Vltavy a vodáckých sportů na ní. Této akce jsem se ovšem neúčastnil, možná i proto, že jsem věděl, že po prázdninách už budu pobývat doma jen málo, neboť mě čekal dvouletý pobyt v internátě a učňovský život bez prázdnin, jen s dovolenou. Nicméně na konci 8. třídy jsem zažil školní výlet - sice

⁴ V dalším roce už strojírenské výstavy byly nahrazeny veletrhy.

autobusem, avšak s dvěma nocemi trávenými na břehu Vltavy na jejím horním toku.

Ale měl bych výlety vzít hezky chronologicky. V 7. třídě byl společný autobusový výlet pro obě paralelky. Tehdy bývaly autobusy vybaveny sklopnými sedadly přes uličku, takže v každé řadě sedělo pět lidí. Stejně nevím, jak jsme se tam všichni vešli, možná byl autobus s přívěsem. Víím, že jsme jeli do Moravského krasu; navštívili jsme při té příležitosti hrad Perštejn. Spali jsme snad jednu noc v jakési noclehárně. Myslím, že panu učiteli Srpovi se jevil výlet jako příliš obyčejný, postrádající originalitu. Kromě toho "béčko" mělo v 8. třídě nového třídního J. Růžičku, což společnou akci obou tříd vylučovalo. A tak před závěrem školní docházky jela naše třída na výlet sama, vybavena stany (ty pan učitel zajistil), do oblasti východní Šumavy. Dvakrát jsme stavěli stany, vždy v oblasti "vodáckých rájů" - u Soumarského mostu a nedaleko Zlaté Koruny. Pestrý program si už nepamatuji, ale jeho součástí byla návštěva sklárny v Lenoře a samozřejmě i prohlídka Českého Krumlova⁵.

Náboženství se ve školách vyučovalo jako nepovinný předmět, vyžadující přihlášku, tuším že podepsanou oběma rodiči, pro žáky 2. až 7. třídy. Většina škol ve Strašnicích zařadila tuto výuku náboženství na sobotní odpoledne (v sobotu dopoledne se učilo normálně). Nevím, zda v 6. či v 7. třídě, možná dokonce v obou, jsem proto navštěvoval náboženství ve strašnických Starých pavilonech v ulici V Zátocce, kde se vyučovalo ve středu. V oblasti strašnického sboru je vyučovala katechetka Žofie Malečková (nar. snad 1902), kterou jsme měli rádi, i když jsme ji také někdy zlobili (já snad opravdu jen výjimečně). Když na ni vzpomínám, zmíním akci, která možná spíš proběhla už v době dřívější - jednou nás (už nevím, jak velkou skupinu) - vzala k sobě na chalupu v obci Křivoklát; kolem zahrady tekla Rakovnický potok. Byla to od ní dost odvážná akce, zdařila se mj. díky přispění jejího o hodně staršího manžela, na něhož si z dob pozdějších už nepamatuji. Sestra Malečková byla výraznou osobností strašnického

⁵ V Českém Krumlově v noclehárně jsme nocovali při dvoudenním výletu v 6. třídě, na nějž si však jinak vůbec nepamatuji.

evangelického sboru, avšak v souvislosti se sborem (tj. lze říci z doby po konfirmaci) si ji pamatují už jako vdovu.

Během 7. a 8. třídy se vytvářely různé kamarádké a přátelské vztahy. Promítala se do nich celková životní orientace, zájmy, ale také oblíbené fotbalové kluby apod. Mně se nejbližším stal Karel Kříž, hluboce orientovaný katolík, jehož tatínek dostal od komunistů ohodnocení *vykořisťovatel*; spojovala nás křesťanská víra i vědomý negativní vztah ke komunistickému režimu. Karel měl dva mladší sourozence, Milana (Jardův spolužák) a Renatu - ani jeden z nich již (píšu v listopadu 2016) nežije. O Karlovi se ještě zmíním v následujícím článku; jeho cesta k vysokoškolskému titulu nebyla přímá, nicméně vystudoval psychologii a většinu aktivního života byl klinickým psychologem v benešovské nemocnici.

Rád a vděčně vzpomínám na Vlád'u Pecku s jeho vztahem k slaboproudé technice a se zájmem o amatérskou stavbu rádií a dalších přístrojů atd. Myslím, že on jako praktik, já jako teoretik a Karel jako životní filozof jsme byli těmi, kdo jsme byli panu učiteli Srpovi nejbližšími (ovšem nešlo o protekci, kterou bychom stejně bývali nepotřebovali). Vlád'ovy zájmy pozitivně ovlivňoval jeho starší bratr Jára - tento vliv se Vlád'ovým prostřednictvím dotýkal i mne.

Blízká mi byla kamarádká dvojice Pavel Major a Mirek Kubasa. Oba měli zájem o zvířata a chodíval jsem s nimi do ZOO. Pavel pocházel ze sociálně slabších poměrů. Velice pěkně kreslil a maloval, což nakonec se stalo jeho profesí; stal se docentem na VŠ UmPrům. Jeho hezké a s citem provedené ilustrace k učebnicím zoologie svědčí, že svůj původní hlavní zájem neopustil. Mirek, syn ředitele školy, vystudoval medicínu, působil v nemocnici v Měšicích u Prahy, mnohým lidem pomáhal, ale proti své rakovině zůstal bezmocný; zdaleka se nedožil důchodového věku. Myslím, že už na střední škole Mirek chodil se svou vrstevnicí Helenkou Kolářovou, velice hezkou a sympatickou dívkou z naší ulice, která však v důsledku různých přesunů tříd absolvovala druhý stupeň školní docházky ve strašnické Staré škole.

A rozhodně bych se měl zmínit ještě o dvou Pavlech. Pavel Jenčovský, syn důstojníka, býval předsedou naší třídy. Rád na něho vzpomínám - milý, kamarádský, laskavý. Pocházel z nábožensky rozdělené rodiny: otec a starší bratr Mika (Jaromír) byli ateisté, maminka se k evangelictví hlásila, Pavel byl se mnou konfirmován; Pavlova babička ("*murmur*") bývala po určitou dobu nejstarší členkou strašnického evangelického sboru - na bohoslužby pravidelně chodívala. Žel, pokud vím, i Pavel se církvi ztratil. Druhým zmíněným Pavlem byl Pavel Linhart, jednostranný sirotek (tatínek mu zemřel, když byl Pavel ve 3. třídě či ještě dříve), velký čtenář dobrodružných knih se zájmem o komunisty zakázané organizace (Junák, Skauting) ; ač syn dělnice, tedy komunisty a priori nezavrhoval, tak byl velký antikomunista. Vyučil se ve strašnické Tesle, jakmile to šlo, stal se pionýrským vedoucím, ovšem své pionýry okamžitě přejmenoval na skauty či junáky; nějakou dobu to šlo dělat, ale vím o tom málo. S Pavlem jsem se setkal po dlouhých letech, tuším, že to bylo až po roce 1989, a pro jeho ateismus jsem cítil mezi ním a sebou jakousi přehradu, nešlo o nějaký negativní vztah, ale rozdílný základní pohled na svět v našem případě zřejmě způsobil, že jsme si neměli moc co říci.

Vzpomínám stále na spolužáky a nikoli na spolužačky. A při tom, zvláště v závěru vzpomínaného období, pro mne nejdůležitější byla Oti Filipová (v předchozím článku jsem o ní psal jako o *Otylce*, používal jsem ovšem oslovení *Oti*). Po určitém ochladnutí vztahu jsem se do ní s novým nadšením zakoukal na konci 8. třídy a tento vztah trval ještě několik měsíců mého pobytu v učilišti. O našich setkáváních bych se rád zmínil při vzpomínání na krušná léta učňovská.

Velice sympatická děvčata a výborné žákyně byly Blanka Písková a Hanka Lexmannová. Blančina maminka byla ve škole družinářkou, její tatínek, právník, velice sympatický a vzdělaný pán byl, nemýlím-li se, někdy před rokem 1950 v KSČ a v době, kdy to ještě šlo, stačil vystoupit. Na JUDr. Jana Píska (nom.: Písko) velice rád vzpomínám. O Hančině rodinném zázemí mnoho nevím, nicméně myslím, že byla z komunistické rodiny. Jak Blanka,

tak Hanka žily po roce 1968 v emigraci a teď často navštěvují i se svými manžely Prahu, Blanka (s Petrem Böckmannem) od švýcarského Winterthuru, Hanka (s Mirkem Holanem) z Kanady (dlouho však žila v Jihoafrické republice). A v dobrém vzpomínám i na Blančinu sestřenicí Olgu Liškovou, která bydlela v témže domě v ulici U Krbu, a na jejich skorousedku Irenu Schwarzovou z Útulné ulice, a i na další spolužačky a spolužáky.

Doplňk. 8. třída, a tím i celá školní docházka, byla zakončena závěrečnou zkouškou. Dělala se určitě z češtiny a z matematiky, možná i z ruštiny - už si nevzpomínám. Rovněž tak si nevzpomínám, zda se z některých těchto předmětů psala i písemná zkouška. Organizace s 15minutovou dobou na přípravu a stejně dlouhou dobou zkoušení (aspoň tak si to pamatuji) byla obdobná jako bývá u maturit.

Praha, listopad 2016